

Редки Болести и Лекарства Сираци

Брой 2 / 2018 г.

ISSN 1314-3581
<http://journal.raredis.org>

Медицински преглед и генетична консултация преди сключване на брак – проучване сред новобрачни двойки

Елеонора Христова, Георги Искров, Румен Стефанов

Катедра по Социална медицина и обществено здраве, Факултет по Обществено здраве, Медицински университет – Пловдив

Резюме

Пребрачните медицински консултации се очертават като тенденция в световен план. Общопрактикуващият лекар играе основна роля в правилното и задълбочено консултиране на двойката преди сключване на граждански брак, както и да им даде насоки за техните бъдещи репродуктивни намерения.

Целта на настоящото проучване е оценка на необходимостта и удовлетвореността на съвременното българско семейство от профилактичен медицински преглед и медико-генетична консултация преди сключване на брак. Проведено е срезово проучване на семейства към момента на подаване на документи за регистрация и сключване на граждански брак. Първичната социологична информация е събрана чрез пряка индивидуална анкета, включваща 73 въпроса. Изследването е осъществено в Пловдив през 2015-2017 г. Анкетирани са общо 243 семейства. Констатирано е високо здравно самосъзнание при анкетираните новобрачни съпрузи. Преобладава мнението за формалност на проведенения профилактичен преглед преди сключване на граждански брак от страна на общопрактикуващия лекар. При $43,60 \pm 0,03\%$ от анкетираните жени е направена медико генетична консултация.

Превенцията на наследствени и редки заболявания и ранното прекоцепционално насочване на пациентите за провеждане на медико-генетично консултиране следва да бъдат основна цел при формиране на здравна политика в тази област.

Ключови думи: профилактичен преглед, медико-генетична консултация, общопрактикуващ лекар, редки болести, първична профилактика

Premarital medical examination and genetic counseling – surveyed newly married couples

Eleonora Hristova, Georgi Iskrov, Rumen Stefanov

Department of Social Medicine and Public Health, Faculty of Public Health, Medical University of Plovdiv

Abstract

Premarital medical consultations are emerging globally as a trend. General practitioners play a major role in properly consulting the couple before marriage, as well as providing guidance for their future reproductive intentions.

The purpose of this study is to assess the needs and satisfaction of the modern Bulgarian family with pre-marriage prophylactic medical examination and genetic counseling. A cross-sectional survey of families was carried out at the time of submission of documents for state registration of marriage. Primary sociological information was collected through a direct individual questionnaire. The study was conducted in Plovdiv in 2015-2017. A total of 243 couples were interviewed. A high level of health consciousness was observed. Couples predominantly reported premarital examination to be a formality. Less than half of women indicated undergoing medical genetic counseling.

Prevention of hereditary and rare diseases and early preconception identification of patients for genetic counseling should be a major priority in health policy and family planning.

Keywords: premarital medical consultations, medical-genetic counseling, general practitioner, rare diseases, primary prevention

Кореспонденция:

г-р Елеонора Христова
e-mail: eleonora.hristovaa@gmail.com

Correspondence:

Dr. Eleonora Hristova, MD
e-mail: eleonora.hristovaa@gmail.com

Въведение

Предбрачните медицински консултации от общопрактикуващия лекар се очертават като тенденция в световен план. Малка част от съвременните семейства обаче сами поемат инициатива за семеен живот без заболявания и здраво бъдещо поколение. Предбрачните медицински грижи имат за цел промоция на здравето и благополучие на жената и нейния партньор преди бременността и се счита за основен превантивен подход на семейното планиране [1-6]. Предбрачните медицински прегледи и медико-генетични консултации са особено важни за предотвратяване на наследствени заболявания, в това число и редки болести [7-8]. Те намалят също бъдещите психологични и социални ефекти върху родителите, както и значителни финансови средства за грижата и за семейството [9]. Недостатъчното развитие на консултирането като промотивно-профилактичен метод по въпросите на планиране на бременността, репродуктивни проблеми, генетични предекспозиции се констатира не само в малките населени места, но и в големите градове у нас. Общопрактикуващият лекар играе основна роля в правилното и задълбочено консултиране на двойката преди сключване на граждански брак, както и да им даде насоки за техните бъдещи репродуктивни намерения [10-11].

Цел

Целта на настоящото проучване е оценка на необходимостта и удовлетвореността на съвременното българско семейство от профилактичния медицински преглед и медико-генетична консултация преди сключване на брак.

Материал и методи

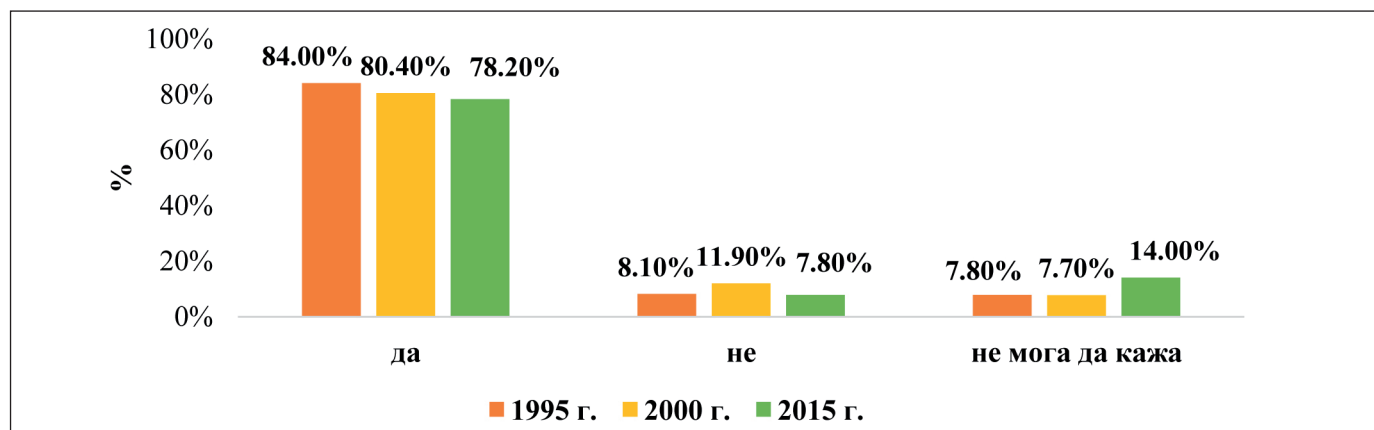
Проведено е срезово проучване на семейства към момента на подаване на документи за регистрация и сключване на граждански брак. Анкетирани са общо 243 семейства. Първичната социологична информация е събрана чрез пряка индивидуална анкета, включваща 73 въпроса (открити, закрити и смесени), условно групирани в седем раздела: 1)

социално-хигиенна характеристика на наблюдаваното семейство; 2) условия на бит; 3) мнение за броя на децата в семейството; 4) мнение за необходимите условия за раждане на повече деца; 5) познания за регулиране на раждаемостта и методите, използвани за това; 6) дейността на женската консултация при планиране на семейството и нейната ефективност; 7) данни за майката на анкетираната жена. Използваната анкетната карта е осъвременен вариант на разработен от И. Димитров оригинален въпросник през 1995 г. и доразвит от Р. Стефанов през 2000 г. Чрез унифицирания инструмент на изследване се осигурява уникалната възможност за сравнителен анализ във времето на редица показатели на репродуктивното поведение и семейно планиране на младите семейства. Изследването е осъществено в Пловдив през 2015-2017 г. При статистическа обработка на информацията са използвани дескриптивна статистика и непараметрични тестове за проверка на хипотеза. За компютърната обработка на събраната база данни са използвани статистически пакет SPSS Версия 20 и Microsoft Excel.

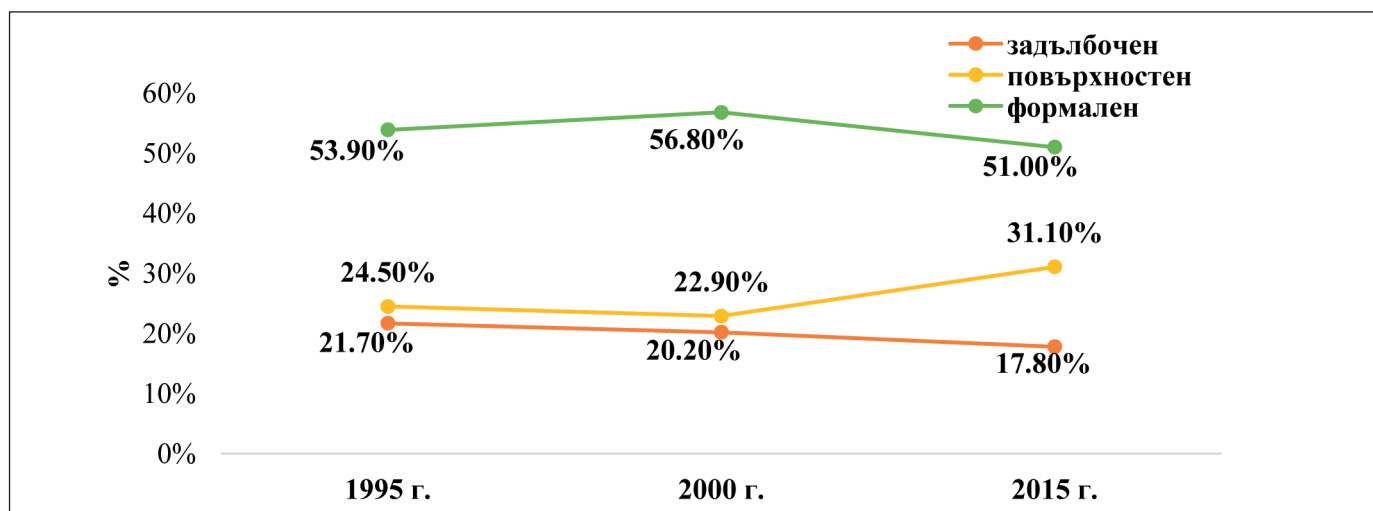
Констатирано е високо здравна култура при анкетирани новобрачни съпрузи през 2015 г. (Диаграма 1). Наблюдава се по-голям относителен дял на „не могат да кажат“ за сметка на отговор „ДА“ ($\chi^2=11,606$; $p=0,02$). Мнението на анкетирани жени за необходимостта от медицински преглед преди брака е асоциирано с тяхната възраст, образование и социална принадлежност. Участващите жени, които не могат да оценят ползата от преглед преди брак са предимно на възраст до 19 г. ($\chi^2=19,820$; $p=0,003$), учащи ($\chi=28,835$; $p=0,001$), с основно образование ($\chi^2=31,998$; $p=0,000$) и със семеен доход от 361-1081 лв. (χ^2 жена=18,012; $p=0,02$).

Едва 1/5 от новобрачните съпрузи преценяват проведения профилактичен преглед преди сключване на граждански брак като задълбочен (Диаграма 2). Преобладава мнението за формалност от страна на общопрактикуващия лекар.

Най-критични към качеството на профилактичния преглед са жените от възрастовата група 25-29 г., а най-доволни са новобрачните на 20-24 г. ($\chi^2=30,684$; $p=0,000$)

Диаграма 1. Оценка на жените за необходимостта от медицински преглед преди сключване на брак

Диаграма 2. Оценка на жените за проведения профилактичен преглед преди сключване на брак

(Диаграма 3). Открива се статистическа асоциация между преценката за проведения преглед от една страна и образованието, социалната принадлежност и семейния доход на съпругите от друга страна. Най-критични към качеството на профилактичния преглед са жените магистри по образование ($\chi^2=26,852$; $p=0,000$), свободна професия ($\chi^2=27,523$; $p=0,002$) и с доход 1081-2600 лв. ($\chi^2=50,174$; $p=0,000$), а най-доволни са тези със средно образование, учащи и с доход 361-1080 лв.

При $43,60 \pm 3,00\%$ от анкетираните жени е направена медико генетична консултация ($\chi^2=22,714$; $p=0,000$). Процентното разпределение на съпругите, на които е направено генетично изследване в зависимост от тяхното образование, е показано на Таблица 1 – ($\chi^2=8,904$; $p=0,031$).

Налице е статистически значима разлика между относителните дялове на мъжете ($80,00 \pm 3,00\%$) и жените ($87,19 \pm 3,00\%$) по отношение на необходимостта от генетично изследване преди брака ($Z=2,20$; $p=0,03$).

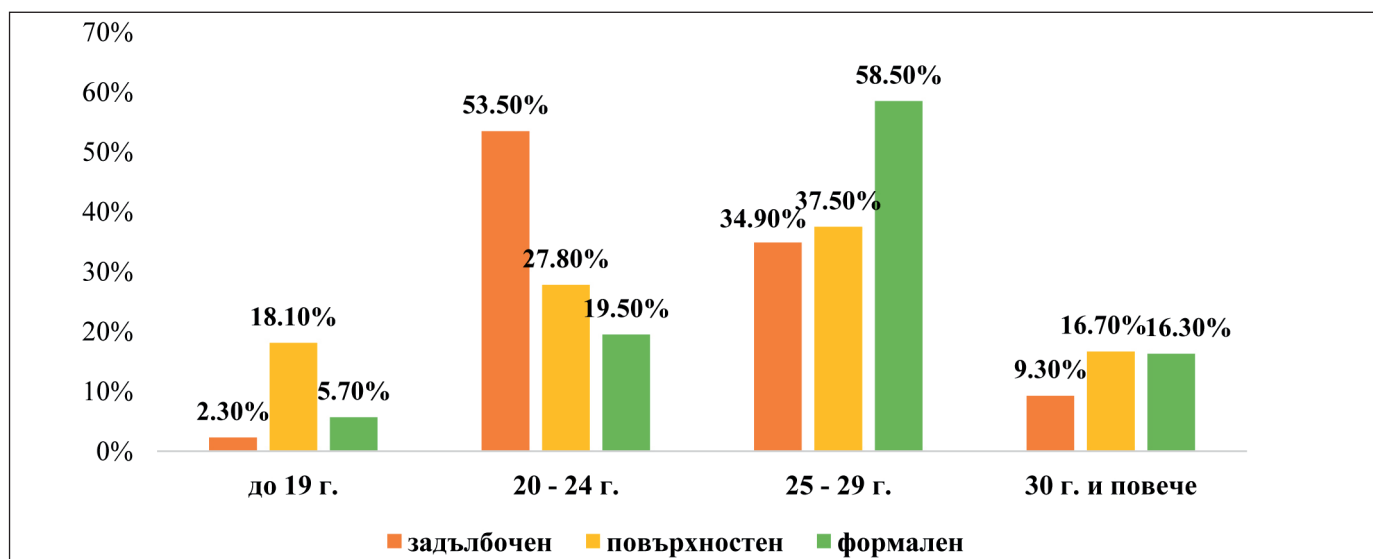
Отчита се 90% съвпадение между мнението на двойката за провеждане на медико-генетична консултация.

Не се открива статистически значима асоциация между необходимостта от генетично изследване на предбрачните партньори според анкетираните жени и мъже и тяхната възраст, образование, социален статус и семеен доход ($p > 0,05$).

Обсъждане

Семейството е естествената социална и емоционална жизнена среда на индивида. Ето защо проблемите за здравето на личността се разглеждат неразривно с факторите на семейната среда [7-8].

Чрез създаване на здраво потомство, семейството поддържа биологичната непрекъснатост на рода, обществото и нацията. Налице са единични проучвания, свързани с важната роля на първичната помощ и първичната профилактика при редките заболявания [7,14].

Диаграма 3. Оценка на жените през 2015 г. за проведения профилактичен преглед преди сключване на брак в зависимост от тяхната възраст

Таблица 1. Разпределение по образование на анкетираните съпрузи през 2015 г., на които е направено генетично изследване

Образование на жената	Направено ли ви беше медико генетична консултация?					
	да			не		
	п	%	Sp	п	%	Sp
Начално, основно	8	57,14	13,0	6	42,86	13,0
Средно	34	53,97	6,0	29	46,03	6,0
Професионален бакалавър или бакалавър	33	46,48	6,0	38	53,52	6,0
Магистър или доктор	30	32,26	5,0	63	67,74	5,0
Всичко	105	43,57	3,0	136	56,43	3,0

Най-ефективно е предбрачното медико-генетично консултиране, при което генетичното здраве на партньорите се обсъжда преди формирането на семейството и могат да се планират ефективни дейности за профилактика на наследствената патология [1-6]. Отчита се статистически значимо намаляване на относителните дялове на мнението за необходимостта от медицински преглед преди сключване на брак сравнение с предходните проучвания ($\chi^2=11,606$; $p=0,02$) [15-16].

Медико генетичната консултация и профилактичен преглед имат за задача да обяснят и информират търсещите съвет предбрачни двойки за индивидуалния риск при тях с цел отговорно семейно планиране. Сходна е оценката на жените за проведеня профилактичен преглед преди сключване на брак и при анкетираните жени през предходните проучвания ($p>0,05$) [15-16]. Високите здравни потребности на младите хора от профилактичен преглед преди сключване на брак обаче не намират адекватен отговор от страна на системата на здравеопазване в България. Този дисбаланс между потребности и предлагане съществува в нашата здравна система от дълги години без изобщо да се забелязва никаква тенденция към подобряване.

Редица проучвания отчитат влиянието на образованието и семейния доход върху потребностите на двойката от профилактичен преглед и медико-генетична консултация [8]. Същата закономерност се отчита и при нашето проучване. Наблюдава се статистически значимо нарастване на относителния дял на жените, на които е направена медико-генетична консултация от $29,34\pm 3,00\%$ през 1995 г., $24,83\pm 3,00\%$ през 2000 г. и $43,60\pm 3,03\%$ през 2015 г. ($\chi^2=22,714$; $p=0,00$) [15-16].

За разлика от намаления относителен дял на мнението на жените за необходимост от предбрачния профилактичен медицински преглед, се отчита нарастване на относителния дял на необходимостта от провеждане на медико-генетична консултация според анкетираните съпрузи ($\chi^2=13,885$;

$p=0,001$). При мъжете също се наблюдава известно нарастване на относителния дял на считащите през 2015 г., че генетичното изследване също е необходимо, без обаче това да бъде статистически значимо ($p>0,05$) [15-16].

Заклучение

Предбрачните консултации от общопрактикуващите лекари имат ключова роля за формиране на бъдещо здраво семейство. Превенцията на наследствени и редки заболявания и ранното прекоцепционално насочване на пациентите за провеждане на медико-генетично консултиране следва да бъдат основна цел при формиране на здравна политика в тази област. Наложителна е промяна в начина на консултиране на двойката от страна на общопрактикуващите лекари. Необходим е не просто формален, а задълбочен медицински профилактичен преглед преди сключване на граждански брак със стандартизирани инструменти насочени към цялостно превенция на здравето на бъдещото семейство.

Библиография

1. Ibrahim NK, Al-Bar H, Al-Fakeeh A, et al. An educational program about premarital screening for unmarried female students in King Abdul-Aziz University, Jeddah. J Infect Public Health. 2011 Mar;4(1):30-40.
2. Al Azeem ST, Elsayed ET, El Sherbiny NA. Promotion of knowledge and attitude towards premarital care: An interventional study among medical student in Fayoum University. J Public Health Epidemiol. 2011 Mar 31;3(3):121-8.
3. Al Sulaiman A, Suliman A, Al Mishari M, et al. Knowledge and attitude toward the hemoglobinopathies premarital screening program in Saudi Arabia: population-based survey. Hemoglobin. 2008 Jan 1;32(6):531-8.
4. Alswaidi FM, O'brien SJ. Premarital screening programmes for haemoglobinopathies, HIV and hepatitis viruses: review and factors affecting their success. J Med Screen. 2009 Mar;16(1):22-8.
5. Mitwally HH, Abd DE, Mohamed NI. Premarital counseling: view of the target group. J Egypt Public Health Assoc. 2000;75(1-2):31-51.
6. Wu Z, Rou K, Xu C, et al. Acceptability of HIV/AIDS counseling and testing among premarital couples in China. AIDS Educ Prev. 2005 Feb;17(1):12-21.
7. Phillips WR. Zebras on the commons: rare conditions in family practice. J Am Board Fam Pract. 2004 Jul-Aug;17(4):283-6.

8. Puri S, Dhiman A, Bansal S. Premarital health counseling: A must. *Indian J Public Health*. 2016 Oct-Dec;60(4):287-289.
9. Kigin ML. At-risk individuals' awareness, motivation, roadblocks to participation in premarital interventions, and behaviors following completion of the relationship evaluation (relate). Master of Science thesis submitted to the faculty of Brigham Young University. Marriage and Family Therapy Program: Brigham Young University. 2005.
10. Министерство на труда и социалната политика. За изпълнението на Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България, 2012-2030 г.
11. Министерство на здравеопазването на Р. България. Национална здравна стратегия, 2012-2030.
12. Alekova S, Petrova-Tacheva V, Popov B, et al. Genetic testing and personal choice of the patient. *Medicine*. 2013;3(1).
13. Петрова-Тачева В, Алекова С, Попов Б. Личният лекар и провеждането на медукогенетична консултация и генетични изследвания. *Sci Technol*. 2014; 4(1).
14. Miteva TS, Jordanova R, Iskrov G, et al. General knowledge and awareness on rare diseases among general practitioners in Bulgaria. *Georgian Med News*. 2011 Apr;(193):16-9.
15. Димитров И. Проблеми на вътресемейното планиране и регулиране на раждаемостта в съвременното българско семейство. Дисертация, Пловдив, 1978.
16. Стефанов Р. Проблеми на вътресемейното планиране при новобрачните двойки – Пловдив 2000. Дисертация, Пловдив, 2003.